

**TEATRU ROMÂNESC [„MOARTEA LUI
CONSTANTIN BRÂNCOVANU...”] – de
Mihai Eminescu**

Moartea lui Constantin Brâncovanu încearcă a fi o dramă în acte iară autorului încearcă a fi d-nul Antonin Roques. Deși titlul cât și numele autorului sunt indiferente, totuși piesa însăși, putându-ne fi și mai indiferentă, poate că în cadrul neguros al unei memorii chinuite și blazate de mizerii puse cu naivitate pe scena română aceste două indicii prețioase, aceste monograme ale suferințelor noastre ni vor rămînea ca o amintire – desigur că nu plăcută.

Ca să fim fundamentali vom întreba din început cu oarecare liniște, căci mai târziu nu vom mai avea ocazia de a o avea – ce este drama? Dacă am lua drept normă pentru definiție drama citată, atunci semnele caracteristice ale acestui soi de scriere sînt: un spital de bolnavi, dacă se poate de ofticoși, în acest spital cîteva cîntece vesele esecutate în cor de dame în costum național – cu condiția ca vorbele cîntecului să rămîie întotdeauna un misteriu consacrat d-zeirei chineze – tirade lungi în cari vorba român și păgîn își discută cu o rară îndărătnicie șirurile textului – căci fiecare șir conține cel puțin un român și un păgîn; un trădători, care e atît de negru zugrăvit încît ne mirăm că nu hîrăie cînd intră în scenă, cîteva surdo-muți, cîteva săbii turcești, o babă, un ordre du Moufti, un sultan și cîteva umbre. Încercarea de deznodămînt a piesei consistă într-o barbară încercare de a turci românii textuali (căci reali nu sînt), dar vană încercare. Acest ragout este întrerupt de numeroase exclamațiuni cătră Dumnezeu, ca să se-ndure de această mizerie (a piesei) și să-i deie un sfîrșit – care sfîrșit e lucrul cel mai plăcut pentru auditori, esceptînd pe deliciosul sultan, care, ca și sfîrșitul piesei, nu spune nimic.

Piesa comisă de d. A. Roques ar fi putut avea cu toate acestea un merit mare, acela adică de a nu fi fost scrisă niciodată. Ce păcat că autorul n-a avut fineța și tactul ca să-și cîștige prin acest mijloc lesnicios mulțămirea publicului.

Dar dacă vorbim de noțiunea dramei, cum trebuie s-o aibă orișicine care cutează a prezenta publicului născocirile sale,

atunci răspundem: că drama are de obiect și ținta reprezentarea caracterelor omenești curățite de neconsecvența vieții și cugetării zilnice, a caracterelor omenești consecvente, în toate momentele aceleași, pentru a căror manifestațiune se aleg situațiuni interesante. În acestea caracterele antitetice se lovesc unul de altul în dezvoltarea lor, dintr-asta se naște înnodământul, iar din învingerea unui princip și căderea celuilalt deznodământul dramei. Lupta sufletească care se reprezintă prin simțăminte exprimate în mod plastic și intuitiv nu o găsim nicăiri în acest specimen unicum, căci materialul în care se manifestă această luptă este limba, și despre limbă – în speție despre cea română – autorul sau traducătorul nu pare a fi avut nici cunoștințe elementare măcar. Caractere nu sînt – cel puțin reale nu; căci oameni boiți cu alb și cu negru nu însemnează caractere. Situațiuni născute din caractere asemenea nu sunt. Deci trei elemente pot fi într-o dramă care să constituie valoare ei. Unul caracterele, aceste fac ca ea să fie frumoasă, al doilea [situa]țiunile (deci planul), aceste interesează, al treilea limba, care poate avea un farmec liric. Din acestea trei, drama d-lui Roques posedă pe al patrulea.

Atîta despre dramă. Uitasem a spune cititorului interesanta noutate că ea a fost într-adevăr jucată, căci după cele spuse pînă acum și-ar fi putut închipui cititorul că eu numai mi-am închipuit că ea ar fi fost jucată.

Sub masca lui Constantin Brîncovanu au fost torturată persoana d-lui Galino. Tortura a fost foarte înceată și minuțios aplicată, dat totuși n-a fost în stare de a-l dezvăța pe d-nialui de accentul franțuzesc și de persecutarea, ba chiar uciderea sărmanului ă. Dar se poate că ne și înșelăm. Domnul în cestiune este poate creatorul unei limbi nouă, numită cea romene. O limbă foarte interesantă din punct de vedere patologic. Căci, într-adevăr, pentru ca un simplu actor să-și închipuiască a reforma în sensul său (și ce sens!) vocalele unei limbi plăsmuite de secole și milioane de oameni îi

trebuiește neapărat ceva din instinctul nostalgiei îndreptate spre țara pășărească. Necuviința neologismelor netrebuincioase și... netrebnice n-o mai accentuăm, fiindcă mirosă astăzi pînă și-a bucătărie și pentru această origine nu ne-ar părea nici stranie măcar. Cel mai însemnat defect al d-lui în cestiu este acela că joacă pe scena română și că este contagios pentru oameni nedezvoltați în sensul d-sale, un pericol mare după cum vom vedea mai tîrziu. Formal vorbind d-nialui are cîteva calități nediscutabil[e]:) o mască foarte îngrijită) mișcări fizice îndestul de plastice și precum se vede studiate) își învață rolurile, ceea ce nu se poate susține despre mulți din ceilalți. Sub un regisor bun, d-nia lui ar fi un actor [bun, dar] astfel, lăsat în voia manierelor sale cam ciud[ate și] cu deosebire stricătoare de limbă este mai mult o dovadă cît de rău poate deveni un [actor decît ceva pozitiv].

Văcărescu și... III Cantacuzin au fost binișor executați. Cupudzibașa a vorbit foarte clar și verde – dar rolul foarte ingrat al acestui tatar nu prezintă nici un material pentru modelare – înfățișătorul lui pare un actor de talent.

Cel mai însemnat talent care l-am observat însă în această seară, cu joc neafectat, cu limbă curată, în fine materialul pentru-un artist este domnul... Prea puțin observat, cum se 'ntîmplă în genere la noi, unde răul se laudă cu atîta generozitate, pe cînd binele rămîne nebagat în samă. D..... a avut un ton fundamental atît de firesc în exprimarea unui caracter altfel tot atît de ingrat ca toate celelalte încât o ținem de datoria noastră de a-l face atent pe d..... ca să aibă grijă de talentul său, să se ferească de maniere căutate, să fugă cît se poate de mult de d. Galino și ce ceilalți și să studieze în singurătate cîteva role ce-i convin din piesele mai bune, pentru a-și crea un capital de roluri și a-și adînci talentul său.

Se zice că dna..... a debutat în rolul Domniței..... Această

împrejurareștim s-o considerăm, de aceea numai câteva cuvinte. Să se știe că este diferență între naiv și copilăros. Copilăroșia este afectarea naivității, naivitatea reală consistă în necunoștința greutății vorbelor și a simțămintelor pe care un om le exprimă. Este o nuanță oarecare între acestea două pe care desigur că cu vremea doamna o va deprinde-o. Dar pentru început e bine. Rolul a fost foarte ingrat, precum nici se putea altfel într-o piesă ca aceasta.

[– noiembrie]

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1870 – 1877

ALBINA, FAMILIA, FEDERATIUNEA, CONVORBIRI LITERARE, CURIERUL DE IASI

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1980

Pag. 298

Mihai-Eminescu.Ro